

Huusmænd traadte sammen, for at Retsspørgsmaalet kunde finde sin Afgjørelse ved Domstolene? Jeg svarer dertil: skal en Afgjørelse finde Sted, som skulde kunne faae nogenformelig Betydning, saa maatte det være en saadan, som blev rammet mellem Hartkornseierne paa den ene og hele Huusmandsklassen paa den anden Side. Jeg kan heller ikke troe, at Regjeringen, fordi enkelte Huusmænd gjorde Modstand og ønskede Sagen gjort anhangig for Domstolene, skulde ville understøtte en saadan Bestræbelse eller meddele Bevilling til fri Proces. Nei, Spørgsmaalet maatte stille sig saaledes, at det fik sin endelige Besvarelse ved Landets Domstole; men da ville netop Uanskelighederne blive saa utrolig store; thi, hvillke af de forskjellige Klasser af Huusmænd paa Bornholm høre ind under dem, som Bestemmelserne af 1832 og 1842 have tænkt paa? Den ærede Taler vil fra Sagens anden Behandling erindre, at netop denne Side af Sagen blev gjort gjældende med megen Styrke, deels af andre Medlemmer, som nøiere kjende de bornholmste Forhold, deels af mig, som kun gennem en Retsfag har havt en Leilighed til at blive bekendt dermed. Jeg troer heller ikke, at den ærede Taler har fulkommen Ret i, at det vilde være tilstrækkeligt, at Sagen fik sin Afgjørelse for et enkelt Sogns Vedkommende, hvor man havde udfundet, hvem der hørte til Huusmandsklassen; thi, forsaavidt den Betragtning, han med saa megen Styrke gjør gjældende, at man ikke maa komme Eiendomsretten for nær, skulde have nogen Betydning, er det klart, at en Højesteretsdom for et enkelt Sogns Vedkommende ikke kan binde Hartkornseierne i et andet Sogn. Den ærede Taler bad mig fremdeles om Svar paa et Spørgsmaal, som jeg ikke troer var stillet til mig forrige Gang, han havde Ordet, nemlig om, hvorvidt den, der havde sat sig i Besiddelse af en Kapital, der var en Ummyndigs Eiendom, vilde kunne slippe med at tilbagelevere den uden Erstatning, eller om han ikke kunde tilpligtes at give Godtgjørelse for sin Besiddelsestid? Jeg svarer dertil: efter Omstændighederne. Havde han sat sig i Besiddelse af den uden Afkomst og uden god Tro, vilde ganske vist vore Domstole tilpligte ham at give

den tilbage med god Erstatning; havde han derimod sat sig i Besiddelse af den i god Tro, og kunde han navnlig støtte sin Besiddelse paa en Handling af Landets højeste Administration, en Handling, der traadte frem med Krav paa at gjælde som en Dom, vilde han ikke kunne tilpligtes at tilbagelevere den med Erstatning; han vilde ganske vist blive tilpligtet at tilbagelevere den til den, som nu viste sig at være rette Eier, men denne vilde ikke have noget Krav paa Erstatning.

Indenrigsministeren: Forsaavidt de ærede Talere, der idag have yttret sig mod Lovudkastet, have begrundet deres Modstand deels derpaa, at de Forhold, der ved Udkastet søges ordnede, i Et og Alt henhøre under Domstolene, og at der derfor ikke skulde tilkomme den lovgivende Magt nogen Ret til at ordne dem, deels derpaa, at den Ordning, som træffes ved dette Lovudkast, skulde være til Skade for Huusmændene og berøve dem en Deel af den Ret, der tilkommer dem, skal jeg ikke forlænge Diskussionen ved at søge at imødegaae disse Grunde, idet jeg antager, at hvad der kunde siges imod dem, alt er tilstrækkeligt udtalt, deels under Sagens anden Behandling, deels idag. **F** Nun skal jeg med et Par Ord berøre den nye Stikkelse, som af den ærede 3die Landsthingsmand for 5te Kred (F. Nielsen) er givet Modstanden mod dette Lovudkast. Han er imidlertid ikke gaaet saa vidt som andre Talere; han har indrømmet, at en stor og væsentlig Deel af Sagen kunde og burde ordnes af Lovgivningens Vet, og han har endvidere indrømmet, at naar det først var blevet tilstrækkelig anerkjendt, at Bornholms Udmarksjorder tilhøre alle Bornholms Beboere og ikke Hartkornbrugerne alene, saa var det naturligt, at Lovgivningsmagten traadte til og bestemte, hvorledes disse Udmarksjorder skulde fordeles mellem Beboerne. Jeg skal mod denne Betragtning blot anføre, at hvad den ærede Landsthingsmand søger at opnaae, er nærmest kun det, at han vil have konstateret, at de Præmisser, som ligge til Grund for Højesteretsdommen af 1ste December 1862 for Aker Sogns Vedkommende, ogsaa ere anvendelige for andre Sogne paa Bornholm, hvor speciel Ud-